

Daniela FOBELOVÁ
Politechnika Śląska
Wydział Organizacji i Zarządzania
daniela.fobelova@polsl.pl

MODELE OPIEKI W PRZEŻYWANIU STAROŚCI – ASPEKT ETYCZNO-DEMOGRAFICZNY

Streszczenie. Demograficzny aspekt związany ze starzeniem się społeczeństwa jest ostrzeżeniem. Z jednej strony, jest to rzeczywisty naturalny proces życia człowieka i społeczeństwa, ale z drugiej strony w ostatnim czasie zaobserwować można niepokojący fakt – społeczeństwo zbyt szybko starzeje się, a nowych ludzi rodzi się coraz mniej. Prezentowany artykuł próbuje odpowiedzieć na pytania: kogo obecnie nazywamy starym człowiekiem oraz w jaki sposób etyka stosowana może być pomocna przy opiece nad tak sklasyfikowanym człowiekiem w społeczeństwie. Jednocześnie ważnym elementem tego studium będą różne modele opieki na seniorami.

Słowa kluczowe: starzenie się, starość, etyka stosowana, modele opieki

MODELS OF CARE IN LIVING THROUGH THE OLD AGE – ETHICAL AND DEMOGRAPHIC ASPECT

Abstract. The demographic aspect of aging is a warning. On the one hand, it is a real natural process of human life and society, but on the other hand, recently, a worrying fact has arisen – society is aging too fast and new people are born less and less. This article attempts to answer the questions that we now call the old man and how ethics can be helpful in the care of such a classified person in society. At the same time, different models of care for seniors will be an important element of this study

Keywords: aging, old age, applied ethics, care models

Żyjemy w czasach, w których ważnym problemem okazuje się starzenie się społeczeństwa. Tempo zwiększania się ludzi starych jest różne w poszczególnych częściach świata. Naukowcy zgadzają się w tym, że demograficzne (tj. wiekowe) „drzewo życia“ ukierunkowane jest na wyższe kategorie wiekowe i zakładają, że w przyszłości „drzewo życia“ się odwróci i osób

starzejących się i starych będzie więcej, głównie w krajach rozwiniętych, niż ludzi młodych i ekonomicznie produktywnych.

Aktualne statystyki ostrzegają, że w Europie chodzi przede wszystkim o takie kraje, jak Niemcy, Włochy, Grecja, Szwecja, Hiszpania i in. Sytuacja od dawna jest już na tyle poważna, że przedstawiciele z krajów całego świata spotykają się, dyskutują, wydają oświadczenia i szukają środków, jak sobie poradzić z tym problemem. Już w połowie XX wieku (rok 1962) kraje Europy z powodu tego problemu założyły ponadnarodową organizację EURAG (Europejski Związek Starszych Ludzi). Należą do niego 132 organizacje członkowskie z 31 krajów Europy. Za jego znaczące działanie możemy uznać wydanie karty seniorów, w której znajdujemy uzasadnienie potrzeb i praw seniorów. W roku 1982 w Wiedniu odbyła się Światowa sesja poświęcona starzeniu się, na której poruszono problemy demograficzne, ekonomiczne, a także socjalne. Rezultatem spotkania było sformułowanie międzynarodowego planu działania dla seniorów w obszarach politycznym, ekonomicznym i społecznym. W roku 1992 ONZ ogłosiła Zasady Narodów Zjednoczonych dla starszych obywateli (Rezolucja nr 4691), które miały być standardami do praktycznej realizacji we wszystkich krajach członkowskich tej organizacji. Chodziło o następujące standardy: niezależność, zaangażowanie społeczne, świecka, profesjonalna opieka, samorealizacja i godność. Kilka lat później ONZ ogłosiła rok 1999 Międzynarodowym Rokiem Seniorów. Następne światowe posiedzenie o starzeniu i się i starości odbyło się w 2002 roku w Madrycie. Rok 2012 został ogłoszony jako Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej.

Z tego wynika, że etyka polityki w ścisłej synergii z etyką prawa, jako subdyscypliny etyki stosowanej, są ważnym środkiem realizacji wniosków z posiedzeń dotyczących kwestii starości i starzenia się społeczeństwa. Przyczyny, które powodują, że „drzewo życia” układa się odwrotnie mogą być różne, na przykład wzrasta realna nadzieja na dożycie bardzo dojrzałego wieku, przy aktywnej asystencji prowadzenia zdrowego stylu życia i korzystania z efektywnej opieki zdrowotnej.

Już w połowie XX wieku naukowcy wskazywali na to, co my dzisiaj nazywamy społecznym wykluczeniem (społecznym bankructwem, społeczną śmiercią) i określili moment reakcji seniorów na starość. D.B. Bromley (1966) w czasie, kiedy to ludzkość najpierw musiała pokonać poważne polityczne (ideologiczne) problemy (wojny, dekolonizacja, ruch hippisowski, bunt młodzieży, i in.) opisał takie reakcje na starość:

1. Strategia konstruktywności jest idealną formą adaptacji do starości i akceptacji starości. Przedstawiciele tego sposobu radzenia sobie ze starością będą nadal cieszyć się ze swojego życia, są otwarci, elastyczni (potrafiący się dostosować), tolerancyjni. Łatwo nawiązują relacje z innymi ludźmi. Tacy ludzie mają przeważnie zmysł humoru, są spokojni, nie użalają się nad sobą, otoczenie przyjmuje ich jako miłych starszych ludzi.
2. Strategia zależności jest dość popularna. Przedstawiciele tej strategii mają tendencje do zależności i pasywności. Polegają na innych i wierzą, że się nimi zaopiekują, zarówno od strony materialnej, jak i emocjonalnej. Nie są ambitni i dlatego starości nie

przechodzą zbyt trudno. Kariera dla nich nie była dominująca, chodzili do pracy, aby zarabiać pieniądze. Wolą ciche środowisko rodzinne, bezpieczeństwo, wszelkiego rodzaju komfort i odpoczynek w samotności.

3. Strategia postawy obronnej jest dobrze znana. Chodzi o ludzi, którzy żyli dla pracy i w pracy, tych, którzy aktywnie uczestniczyli w życiu społecznym, dobrze pełnili różne funkcje w organizacjach społecznych i politycznych, którzy w całym życiu wykazywali wysoki stopień niezależności, odmawiają poddania się dyktatowi starości.
4. Strategia wrogości mówi o tym, że przedstawiciele tego typu w swoim indywidualnym życiu nie byli zbyt skuteczni, chociaż tego pragnęli. Za swoje niepowodzenie obwiniają innych. Są głównie podejrzliwi i jednocześnie agresywni. Starość postrzegają jako nieprzyjazny los. Rozgniewani, zli na cały świat i wszystkich ludzi, pozostają w swojej skorupie nieszczęścia.
5. Strategia nienawiści do samego siebie. Przedstawiciele tego typu obwiniają samych siebie za nieszczęście, tj. przyjście starości. Całe swoje życie biorą z pogardą¹.

Ta koncepcja – typy strategii, które zostały opisane powyżej, stworzone zostały w okresie intensywnych przemian, kiedy rodziły się także etyki stosowane, których powstanie spowodowane były tymi społecznymi, politycznymi, ekonomicznymi i etycznymi problemami. Z tego powodu należącej do subdyscypliny etyki stosowanej – socjalnej etyce przynależy istotne miejsce w przeciwdziałaniu niepożądanym zjawiskom z seniorami. „Socjalna etyka zwraca uwagę na stosowanie norm i wartości w społecznym życiu odzwierciedla te tendencje i patologiczne sytuacje, studiuje je z punktu widzenia zastosowania przez współczesnych ludzi w lokalnym i szerszym społecznym kontekście. Jej celem jest poprzez metodologiczne analizy postępowania rozpoznać moralne problemy i socjalne przyczyny moralnych dylematów, niekorzystnych tendencji, dostarczać rozwiązań na doskonalenie społecznego systemu, zharmonizowania społecznych mechanizmów”². Jako etyka stosowana zorientowana jest na „Ako aplikovaná etika sa orientuje na zásady spoločnej spraviedlivosti i chce ustanavovať odpovedné normy v celu kształtovania odpovedných stonunkov medzyludzkich.

1. Kogo nazywamy pojęciem senior

Młody człowiek żyjący w XXI wieku nie chce zaakceptować, że i on będzie stary. Wydaje mu się, że jest to czas dla niego bardzo daleki. Takie podejście eliminuje szansę na aktywne podejście do kwestii starości i starzenia się. Jest to ostatni etap w życiu każdego człowieka,

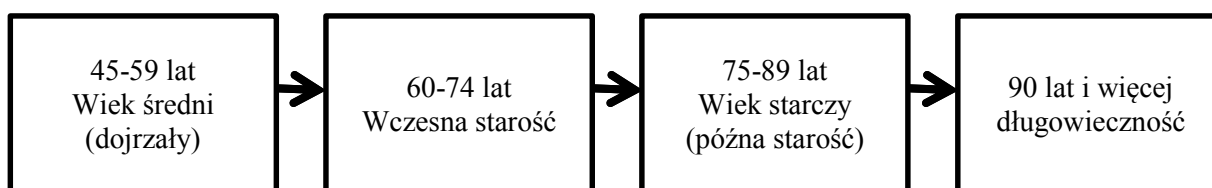
¹ Bromley D.: Psychológia ľudského starnutia. Smena, Bratislava 1974.

² Fobel P.: Aplikovaná etika. Teoretické východiská a súčasné trendy. Honner, Martin 2002, s. 94.

dlatego ważne jest, aby dowiedzieć się najwięcej jak to możliwe, że o jakości starzenia się i starości decydujemy my sami całym naszym życiem.

Od kiedy możemy oznaczyć fazę życia człowieka pojęciem starość? Kiedy zaczynamy się starzeć?

W literaturze naukowej spotykamy się z różnymi podziałami i opiniami poszczególnych autorów. Mało kto jednak rozpoznaje, że właściwie starzeć zaczynamy od narodzin, i ten proces przynależy każdemu człowiekowi osobiście. Jednym pasywnie a innym aktywnie, czym może wspomócspowolnienie duchowego i cielesnego starzenia. Najczęściej używa się następującego podziału:

Rys. 1. Podział faz życia człowieka;

Źródło: Haškovcová H.: Fenomén stáří. Havlíček Brain Team, Praha 2010, s. 20.

Długość życia się nieustannie wydłuża. Średnią długość życia w 2025 roku szacuje się u mężczyzn na 85,5 lat a u kobiet na 91 lat³. W parze z długością życia powinna zostać rozszerzona i samowystarczalność. Nie jest to jednak regułą. Dlatego nieustannie poszukujemy systemów, modeli opieki nad starymi ludźmi (starcami i staruszkami, babciami i dziadkami, wcześniej urodzonymi obywatelami, pensjonariuszami domów starców, czy aktualnie uznane przez Komisję Europejską rozumienie – doświadczeni czy wiekowo zaawansowany obywatel. Te określenia nie są całkiem do przyjęcia, dlatego najlepiej byłoby stosować po prostu określenie senior, starszy obywatel. Starzenie się jest specyficznym procesem, który przebiega u każdego człowieka w sposób indywidualny. Inną definicję poda lekarz, pracownik socjalny, demograf, jak i etyk czy pedagog. Dlatego coraz częściej się spotykamy także z określeniem „trzeci wiek“, tj. okres, który przynosi uwolnienie od stresu pracowniczego i wolności od codziennych pracowniczych powinności.

Wszyscy eksperci są zgodni, że u osób starszych obniża się sprawność fizyczna i umysłowa. Widoczne są zmiany w wyglądzie twarzy, chodu, mimiki, gestów. Postura się zmniejsza i pochyla. Gorzej widzą, słyszą i są na ogół mają trudności w orientacji przestrzennej i praktycznej. Są to fakty. Jednak chociaż będzie to brzmieć dziwnie, do starości powinniśmy się przygotowywać przez całe życie, głównie z perspektywy dbania o zdrowie (badania prewencyjne), szkolenia psychologiczne i działania społecznych (stopniowe przygotowywanie się do przejścia na emeryturę)⁴.

³ Haškovcová H.: Fenomén stáří. Havlíček Brain Team, Praha 2010.

⁴ Hegyi L.: Zborník príspevkov z medzinárodného sympózia. Bratislava 1994.

Jak możemy opisać okres starości? Na pewno w dużym odsetku osób starszych nie jest to okres rezygnacji. Mogą oni być pomocni młodszemu, tylko muszą mieć poczucie bezpieczeństwa, sensu życia, uznania i miłości, ale przede wszystkim do bycia wysłuchanym i potrzebnym. Potrzebują ludzi wokół siebie, którzy będą z nimi rozmawiać. Muszą mieć informacje na temat tego, co dzieje się wokół nich, informacje o krewnych i przyjaciółach. Jest to niezwykle ważne dla osób seniorów, żeby ktoś razem z nimi przeżywał ich radość, ale i troski życia codziennego. Jest to związane z ich jakością życia „jakość życia jednostki (pacjenta) to nie tylko problem biomedyczny, psychologiczny, socjologiczny i społeczny, ale także problem moralny i etyczny”⁵.

XXI wiek różni się od poprzedniego tym, że jest pełen zaawansowanych technologii. Wśród tradycyjnych mediów prym wiodzie telewizja, gdzie seniorzy są w renderowaniu wykreślanymi jako problematyczna grupa społeczna i przedstawiani w negatywnym świetle. Są opisywani jako „ciąża społeczna”, „przeszkoda w rozwoju”, a także jako „dziwna grupa ludzi, którzy się gubią, tułają lub są ofiarami napadu, oszustwa”⁶. Dlatego konieczne jest zatem, aby zastanowić się nad modelami opieki nad seniorami.

2. Modele segregowanego bytowania seniorów z perspektywy etyki socjalnej

W Stanach Zjednoczonych jest kilka projektów z oddzielnymi mieszkaniowymi dla seniorów. Najbardziej znanym projektem jest Sun City. Dodatkowo oprócz wymienionego podawane są: City of Litchfield Park, Surprise – Arizona, Southwest Valley, Sun City West, Sun City Grand, Maricopa Country, el Mirage, Youngtown, Leisure World w Kalifornii.

Jakie są te miejsca – miasteczka – projekty? Informacje, które mogłyby być interesujące dla nas, możemy czerpać tylko z Internetu. Opieramy się przede wszystkim na fakcie, że gospodarka USA jest silna i może wspierać poprawę jakości opieki społecznej i zdrowotnej dla pewnej części ludności, co znajduje odzwierciedlenie w stałym wzroście średniej długości życia, ale to jest ściśle związane ze starzeniem się populacji. Dla tych ludzi jest to początek nowego etapu życia, nowego życiowego stylu. Jest to przede wszystkim ta część młodszych, bogatszych i zdrowszych emerytów w stosunkowo dojrzałym wieku, którzy zdecydowali się przenieść z dala od swoich rodzin do cieplejszych części Stanów Zjednoczonych – Arizona, Floryda, Kalifornia, Nowy Meksyk, gdzie są tańsze mieszkania i bardziej komfortowe życie. I tak zaczęły powstawać miasta przeznaczone dla emerytów, wymienione powyżej. Jest to nowy rodzaj miast – osiedli, które są dostosowane do tych nowych mieszkańców, jak wynika ze stron internetowych – chodzi o możliwość kształcenia ustawicznego. To jest także i u nas znane

⁵ Klimková A.: K problému „kvality života“ v kontexte biocentrizmu, [v:] Jančová G. – Kočická (eds.): (Úvahy) o biocentrizme a humanizme: zborník zo sympózia. Technická Univerzita, Zvolen 2011, s. 35.

⁶ Haškovcová H.: Fenomén stáří. Havlíček Brain Team, Praha 2010, s. 48-52.

rozwiązanie – Uniwersytety Trzeciego Wieku, transport, opieka zdrowotna, miejsca dla rekreacji – pola golfowe, parki, sale gimnastyczne i in.

Jak donosi informacja w Internecie – Sun City, czyli Słoneczne Miasto znajdujące się w pobliżu miasta Phoenix w Arizonie, jest jednym z tych najważniejszych. Zaczęto je budować w roku 1960. W okolicy jest siostrzane miasto Sun City West o podobnym przeznaczeniu⁷.

Kim są mieszkańcy Sun City i jak się nazywają? Są to osoby po 55 roku życia, to jest wiek, kiedy można stać się właścicielem nieruchomości w „emerytalnym raju”. Szacowana średnia wartość domu lub mieszkania w 2008 roku wynosiła 189,745 dolarów; w stanie Arizona: 229,200 dolarów. Średnia cena wszystkich mieszkań w 2008 roku: 210,830 dolarów, domy 227 529 dolarów, willa, dom lub inne połączone jednostki 172 409 dolarów, budynek dwurodzinny: 222,154 dolarów, 3-4 rodzinny budynek mieszkalny: 127 031 dolarów; 5 lub więcej mieszkań w domu mieszkalnym: 185,816 dolarów; przyczepy kempingowe (karawany): 70 200 dolarów. Wynika z tego, że przyszły obywatel Sun City ma dość znaczny kapitał początkowy, żeby mógł się tutaj osiedlić. Interesujący jest również skład populacji Sun City: biali – 39 268 (94,5%), Hiszpanie – 1335 (3,2%), czarnoskórzy (Afroamerykanie) – 338 (0,8%), Azjaci – 198 (0,5%). Pod względem pochodzenia: niemieckie (24,0%), angielskie (18,1%), irlandzkie (12,3%), USA (6,0%), norweskie (4,4%), polskie (4,0%). Jeśli chodzi o wykształcenie: wyższe (86,3%), stopień licencjata lub wyższy: 20,4%, tytuł zawodowy (specjalista) (8,3%), bez pracy: 7,0%⁸.

Osiedleni w Sun City dobrowolnie zdecydowali się na oddalenie od swoich rodzin i zdecydowali się zestarzeć z rówieśnikami. Żyją w mieście, gdzie słońce świeci 320 dni w roku. Bez przemocy, bez stresu spełniają swoje marzenia i przeżywają troski.

Sun City stało się miastem spółki Del Webb, jak również innych. Miasto jest wystawione na działanie promieni słonecznych jako okrąg, który jest szczególnie imponujący z góry. Dziesięć lat później w 1970 roku, spółka zaczęła budować Sun City West i 1990 r. Sun City Grand. Miasta bez dzieci, młodzieży, szkół, bez ich płaczu, bełkotu i łobuzerstwa. Miasta są indywidualnie zarządzane przez mieszkańców i przed zewnętrzną rzeczywistością chronione murem. Wejścia są kontrolowane.

W 1970 roku mieszkało w słonecznym mieście 13 670 mieszkańców w 1980 roku już 40 505 mieszkańców, ale w 1990 roku nastąpił spadek do 38 126 osób. W roku 2007 było ich 47 901, w tym 19 708 mężczyzn (41,1%), 28 193 kobiet (58,9%). Jak można zauważyć także na kontynencie Ameryki Północnej więcej jest starzejących się kobiet, które żyją dłużej.

Jeśli chodzi o funkcjonowanie rządu, służb miejskich w Słonecznym Mieście są dostarczane przez organizacje publiczne i prywatne. Policja i utrzymanie miejsc publicznych oraz dróg są opłacane z obciążeń podatkowych z całego regionu. Straż pożarna jest opłacana przez miejscową ludność z poziomu powiatu. Woda i kanalizacja, usługi sanitarne, transport, parki

⁷ www.suncityaz.org.

⁸ www.suncity.org/housing.htm.

rekreacyjne i usługi są zarządzane przez prywatne organizacje, które sprzedają swoje usługi na zasadzie przedpłat⁹.

Podobne projekty – modele opieki dla osobami starszymi, które powstają nie tylko w USA, ale na całym świecie, przyjęło się oznaczać pojęciem wspólnot czy społeczności ludzkich. Chodzi o mobilność osób starszych w szczególności tam, gdzie jest to możliwe głównie ze względu na cieplejszy klimat, opiekę zdrowotną, higienę, ale także realizację wolnego czasu i rzeczywistą segregację ze względu na wiek. Jak zauważają eksperci zajmujący się tą problematyką, w bardzo krótkim okresie czasu, społeczności te będą walczyć o długoterminową stabilność wysokiej jakości życia. Przede wszystkim obywatele tych wspólnot polegają głównie na sąsiedzkiej i dobrowolnej pomocy, która będzie na pewno niewystarczająca, chociaż sobie nawzajem pomagają, także i finansowo – poprzez różne działania. Każde źródło się w końcu wyczerpuje, więc potem co?!

Oprócz wyraźnych plusów segregowanego bytowania (poczucie bezpieczeństwa, społeczna sieć rówieśników, poczucie zrozumienia) znajdziemy także minusy - wzrost dyskryminacji ze względu na wiek i zwiększenie przepaści międzypokoleniowej.

Prognozy demograficzne dla najbliższej przyszłości zwracają uwagę na coraz szybsze tempo starzenia się społeczeństwa na poziomie globalnym. Zjawisko to nazywa się zwykle termin przejście demograficzne i jest spowodowane przez dwa czynniki, a mianowicie spadkiem wskaźnika urodzeń i wzrastającej długości życia osób starszych. Podczas gdy liczba ludności na świecie wzrośnie z 6 miliardów w 2000 roku do 9 mld w 2050 roku, co stanowi wzrost o 50%, światowa populacja seniorów (osób w wieku powyżej 60 lat), w tym samym czasie wzrośnie aż o 300%¹⁰. Zachowanie społeczeństwa wskazuje, że nie przygotowują się do tych zmian odpowiedzialnie.

3. „Słoneczne miasta“ na Słowacji

W przeciwieństwie do zagranicy, seniorzy słowaccy wolą spędzać starość w domu rodzinnym. Jest to miejsce, które dobrze znają. Niektórzy seniorzy są umieszczani w różnych typach domów dla emerytów. W Bańskiej Bystrzycy jest jeden z takich domów dla seniorów, domów opieki społecznej, zlokalizowanych w centrum miasta. Znajduje się w zabytkowym jednopiętrowym budynku, który posiada także ogród. Został założony w 1956 roku. Jest to obiekt z możliwością całorocznego pobytu mieszkańców. Obecnie świadczone są tam usługi socjalnych i opieka dla 25 klientów, z czego 10 miejsc jest przeznaczonych dla seniorów i 15

---

⁹ www.suncityaz.org.

¹⁰ Kalache A., Barreto S.M., Keller I.: Global ageing: The Demographic Revolution in All Cultures and Societies, [in:] Johnson M.C. (ed.): The Cambridge handbook of age and ageing. Cambridge University Press, New York 2005, p. 30-46.

miejsce dla beneficjentów opieki społecznej, obsługujących klientów z zaburzeniami psychicznymi i demencją. Ten konkretny DDDSS, a także wiele innych na Słowacji, są organizacjami założonymi przez jednostki budżetowe samorządów terytorialnych (Banska Bystrica - Powiat Bańska Bystrzyca). W budynku są dwie jadalnie – dla mobilnych na parterze, dla osób niepełnosprawnych na górze, salon, własna kuchnia i pralnia. Klienci lubią korzystać z tarasu, zwłaszcza przy dobrej pogodzie. Jadalnia i salon pełnią funkcję miejsca dla odwiedzających gości, ale odbywają się tu także imprezy integracyjne, terapia poprzez pracę, a nawet msze. Ogród jest miejscem, w którym klienci mogą również spędzać swój wolny czas. Opieka nad klientami jest w rękach 18 pracowników. Jest to personel medyczny działający przez 24 godziny na dobę, także lekarzy (psychiatra, stomatolog, chirurg, neurolog). Przewidziana jest dla pensjonariuszy opieka wraz z działalnością kulturalną, regularny trening pamięci. Nie zapomina się także o zwierzętach – pies, o którego seniorzy chętnie się starają. Oprócz tego w centrum miasta są również inne domy opieki społecznej, np.: Dom Bożego Miłosierdzia w Belwederze, dom opieki społecznej Jesień w Fončorde, dom opieki społecznej w Sásovej in., które działają w sposób podobny do opisanego organizacji. W naszel szerokości geograficznej, powoli seniorzy przestali wierzyć, że starość to wiek nadziei. Z niepokojem postrzegają „brak zainteresowania” społeczeństwa, które ich nieustannie stawia w pozycji niekorzystnej w stosunku do innych grup ludności. Mimo, że są już widoczne wysiłki na polepszenie ich obniżonego statusu, rozwiązywania problemów społecznych, ekonomicznych i socjalnych, które starość przynosi, jest jeszcze niezadowolające.

4. Zakończenie

Gdybyśmy mieli porównać tylko te dwa modele opieki, werdykt byłby z pewnością neutralny. Musimy jednak brać pod uwagę zarówno kulturowy i moralny kontekstualizm i koherentyzm dla trwałości obu modeli.

Istnieje zatem zasadnicze pytanie – czy seniorów żyjących w luksusie Sun City wiodą „dobre życie”, a więc godne i czy osiągają ten szlachetny cel, który prowadzi do realizacji idei dobra czy zaangażowanym chodzi raczej o przetrwanie?

Seniorzy w Sun City żyją w większości w dobrobycie, co dotyczy zarówno materialnych, jak i duchowych warunków życia społecznego. Są finansowo dobrze zabezpieczeni, w swojej społeczności żyją tylko z rówieśnikami, bez rodziny, bez swoich krewnych, dzieci, wnuków, choć otoczeni dobrobytem, ale samotni bez najbliższych.

I jeden i drugi model opieki jest realizowany w oparciu o segregację seniorów. Nie byłoby bardziej właściwym, aby zastanowić się nad modelem ewentualnej integracji osób starszych w społeczeństwie? Jak zachęcają eksperci podstawę teoretyczną może stanowić społeczno-gerontologiczna teoria rozproszenia i teoria działań aktywizujących. To jest dawno

potwierdzone, że jakość życia osób starszych w dużym stopniu zależy od życia w środowisku zintegrowanym pod względem wiekowym. Pokazuje to następujący przykład domu pomocy społecznej Bożego Miłosierdzia w Bańskiej Bystrzycy, który architektonicznie pomyślany jest tak, że jedna przeszklona ściana jadalni seniorów jest jednocześnie ścianą przedszkola. Codziennie spotkanie najmłodszych z najstarszymi jest przyjemnym doświadczeniem.

Bibliografia

1. Balogová B.: *Seniori*. akcent Print, Prešov 2005.
2. Bromley D.: *Psychológia ľudského starnutia*. Smena, Bratislava 1974.
3. Fobel P.: *Aplikovaná etika. Teoretické východiská a súčasné trendy*. Honner, Martin 2002.
4. Grzybek G.: *Etyczne podstawy pracy socjalnej*. ATH, Bielsko-Biała 2007.
5. Haškovcová H.: *Fenomén stáří*. Havlíček Brain Team, Praha 2010.
6. Hegyi L.: *Zborník príspevkov z medzinárodného sympózia*. Bratislava 1994.
7. Held V.: *Etická péče*. Filozofia, Praha 2016.
8. Kalache A., Barreto S.M., Keller I.: *Global ageing: The Demographic Revolution in All Cultures and Societies*, [in:] Johnson M.C. (ed.): *The Cambridge handbook of age and ageing*. Cambridge University Press, New York 2005.
9. Klimková A.: *K problému „kvality života“ v kontexte biocentrizmu*, [v:] Jančová G. – Kočická (eds.): *(Úvahy) o biocentrizme a humanizme: zborník zo sympózia*. Technická Univerzita, Zvolen 2011.
10. <http://www.domopremna.sk/index.php>.
11. <http://www.domopremna.sk/sluzby.php>.
12. <http://www.suncity.org>.
13. <http://www.suncity.org/housing.htm>.